

BRIELSE MARE

JAARGANG 30 - NUMMER 2 – OKTOBER 2020

*Mededelingen en historische bijdragen van de
Historische Vereniging De Brielse Maasmond*

COLOFON

De Brielse Mare is een tijdschrift dat twee keer per jaar wordt uitgegeven door de Historische Vereniging De Brielse Maasmond.

Dit tijdschrift wordt automatisch aan de leden van de vereniging toegestuurd. Losse nummers zijn te bestellen via het secretariaat van de vereniging en te koop bij het Historisch Museum Den Briel, in het Streekarchief en bij de plaatselijke boekhandel.

Een jaar na publicatie is de Brielse Mare ook beschikbaar op de website van de vereniging: www.debrielsemaasmond.nl

ISSN: 0927-8478

Prijs per nummer: € 4,-

Correspondentieadres van de vereniging, tevens redactiesecretariaat:

Secretariaat 'Historische Vereniging De Brielse Maasmond'

Ronald J. de Ridder

Van Bloys van Treslongweg 3

3231 CT BRIELLE

Tel.: 0181-414674. E-mail: info@debrielsemaasmond.nl

Rekening Historische Vereniging De Brielse Maasmond:

IBAN: NL20 INGB 0000 2087 92

Persoonlijk lidmaatschap € 15,- per jaar; familielidmaatschap € 20,- per jaar.

Aanmelding bij het secretariaat of d.m.v. het formulier op de website van de vereniging: www.debrielsemaasmond.nl

De vereniging heeft de ANBI - status. Dit betekent dat giften in het kader van de wettelijke bepalingen in mindering kunnen worden gebracht op het belastbaar inkomen van de schenker.

Het eerstvolgende nummer verschijnt in april 2021.

Redactie: K.J. Schipper (hoofdredacteur), F.T. Eggens, L. Arkenbout.

Vormgeving en DTP: F.T. Eggens.

Omslagillustratie: Bedelaars in Brielle tijdens 1 april 1970.
Collectie Streekarchief Voorne-Putten.

Druk: Repro Voorne BV, Oostvoorne.

BRIELSE MARE

*Mededelingen en historische bijdragen van de
Historische Vereniging De Brielse Maasmond*

*(Voorheen 'Vereniging Vrienden van het
Historisch Museum Den Briel')*

KANTOOR & Creatief
de Bruin Bazen v.o.f.

Voorstraat 60
3231 BJ Brielle
t. 0181-412874
f. 0181-418322
e. info@kantoor-creatief.nl

Openingstijden:
Dinsdag t/m vrijdag
9.30 – 17.30
Zaterdag 10.00 – 16.00

Uw adres voor:

- * kantoorartikelen en papierwaren
- * computer cartridges en etiketten
- * technische- en creatieve tekenmaterialen
- * alle soorten verf voor kunstschilders
- * schildersdoeken en tekenbloccs
- * luxe schrijfwaren en agenda omslagen
- * pennen graveren
- * kopiëren en inbinden van verslagen
- * plastificeren
- * gratis advies van Louis en Willy

Inhoud

Openingstijden en prijzen museum	6
Van de redactie	7
Brielle in tijden van reformatie en dreiging (deel 2)	9
Nic Guilonard (1904 - 1945)	20
De Pandemie die ons leven in 2020 lamlegde	30
De Prikkevest en de Prikkebijter	40
Over de Brielse Mare van 2019, nummer 2	52
Museumnieuws	54
Nieuwe gevelsteen samenwerkingsschool	57
Nieuwe gevelsteen aan de Kaatsbaan	58
Verenigingsnieuws	60
Boekrecensie Wolga - Tataren op Voorne	62

VD AANNEMINGSBEDRIJF ldvandijk.nl

L.D. van DIJK BV BRIELLE 06-44110026

WERKPLAATS (0181) 416506 — MAARLAND ZUIDZIJDE 43 —

LIJSTENMAKERIJ

AL MEER DAN 50 JAAR
JAN BAZEN

Voorstraat 64
3231 BJ Brielle
Telefoon 0181 412083

ORIGINELE OUDE GRAVURES

WWW.JANBAZEN.NL

Openingstijden en prijzen museum

Di. t/m zat. 10.00 - 17.00 uur Zo. 13.00 - 17.00 uur

Gesloten op maandagen, oud- en Nieuwjaar, Koningsdag, 1^e en 2^e Paasdag, 1^e Pinksterdag en 1^e en 2^e Kerstdag.

Op Hemelvaartsdag en 2^e Pinksterdag openstelling als op zondag.

Prijzen:

Kinderen t/m 3 jaar	gratis
Kinderen 4 t/m 17 jaar	€ 2,50 p.p.
Volwassenen vanaf 18 jaar	€ 6,- p.p.
65+	€ 3,75 p.p.
Gezinskaart (2 volw. + 4 kinderen)	€ 12,50
Schoolgroepen,	€ 0,50 p.p.
Houders CJP en Cultuurkaart	€ 2,- p.p.
Ver. Rembrandt, Leden HV De Brielse Maasmond, MK, ICOM	gratis
VIP op Voorne-Putten Pas, volwassenen	€ 3,- p.p.
VIP op Voorne-Putten, kinderen	€ 1,- p.p.
Groepen volwassenen vanaf 10 personen	€ 5,- p.p.
Groepen kinderen t/m 17 jaar, vanaf 10 pers.	€ 1,25 p.p.
1 April, Nationaal Museumweekend,	gratis
Open Monumentendag	gratis
Woensdagmiddag vanaf 13.00 uur	gratis
Rondleiding per groep van max. 15 personen, exclusief de entreeprijs	€ 23,-

Gratis toegang elke woensdagmiddag vanaf 13.30 uur.

Elke eerste woensdagmiddag van de maand is er om 13.30 uur een gratis rondleiding van een uur. Hiervoor dient gereserveerd te worden via 0181-475475. De gratis toegang op de woensdagmiddag geldt niet in combinatie met een workshop of kinderfeestje.

Adres: Markt 1, 3231 AH Brielle, tel. 0181 475475

www.historischmuseumdenbriel.nl

e-mail: info@historischmuseumdenbriel.nl

Facebook: <https://www.facebook.com/pages/De-Tachtigjarige-Oorlog-Historisch-Museum-Den-Briel/118270701695580>

Instagram: @museumdenbriel

Twitter: @MuseumDenBriel

Van de redactie

Ondanks het feit dat we in een bizarre tijd leven, ligt hier toch de najaarseditie van de Brielse Mare vol interessante verhalen.

In de najaarseditie van 2019 verscheen het artikel Brielle in tijden van reformatie en dreiging van ons redactielid Leo Arkenbout, in dit nummer volgt deel 2. De in 1904 in Brielle geboren Nic Guillonard sneuvelde als Nederlandse marinevlieger tijdens de Tweede Wereldoorlog. Redacteur Fré Eggens wijdde een artikel aan deze bij nog maar weinigen bekende Briellenaar. Het past uitstekend in dit jaar waarin we uitgebreid 75 jaar bevrijding zouden vieren, ware het niet dat Covid-19 hier helaas een stokje voor stak.

Ook schreef Fré Eggens een artikel getiteld Het Prikkevest en de Prikkenbijter. Het eerste begrip roept bij de lezer gegarandeerd bepaalde beelden op, maar dat geldt zeker niet voor het tweede. Menigeen zal nog nooit van prikkenbijters gehoord hebben, maar na het lezen van dit artikel komt daar verandering in.

Brielle kreeg er recent ook weer twee nieuwe gevelstenen bij, ook daar wordt in deze editie aandacht aan besteed.

Onderwijsman en raadslid Wim Smit hield tijdens de lockdown een coronadagboek bij. Dat publiceerde hij weliswaar al op Facebook, maar ik ging met hem in gesprek en kreeg toestemming om een aantal delen van zijn dagboek in deze Mare te publiceren. Ze schetsen een niet te vergeten herkenbaar tijdsbeeld.

Tot slot doe ik een oproep aan de leden van de Historische Vereniging De Brielse Maasmond om ook eens een artikel aan te leveren. Een inbreng van diverse kanten zal de Mare nog interessanter maken. Als redactie overwegen we eveneens om een oude traditie in ere te herstellen, namelijk de jaarkroniek. Daarbij wordt voor een bepaald jaar gekozen, waarvan wetenswaardige gebeurtenissen worden opgesomd. In het verleden deed Marianne Zoetemeijer-Pronk dit met veel verve, nu pakt bestuurslid Ynze Kuiper dit op.

Klaas Schipper.

*De grote luidklok Katrin of Butendiic, die al sinds 1483 alle rampen heeft aangekondigd. Hier wordt hij tijdens de restauratie in 1961 teruggehangen in de toren.
Collectie Streekarchief Voorne-Putten.*

Brielle in tijden van reformatie en dreiging (deel 2)

Leo Arkenbout

Op 31 oktober 1517 spijkerde Maarten Luther een lijst met 95 kritiekpunten op de rooms-katholieke geloofsleer en op de praktijken van de geestelijken aan de deur van de slotkerk van Wittenberg. Of het precies zo gegaan is of niet, een feit is dat daarna een periode aanbrak van toenemende onrust en verwarring. Opstanden en oorlogen braken uit en rampspoed verbreidde zich in de landen van West- en Midden-Europa.

Als op 1 april 1572 de watergeuzen Den Briel binnentrekken en het stadje de kant van de Opstand kiest zitten we midden in een tumultueuze fase van de geschiedenis. Wat merkten de bewoners van het stadje in de jaren en de decennia vóór die roemruchte dag van alle spanning en dreiging, die in de wereld buiten hun muren woedde?

In "Tnyeuw Kuerbouck der stede van Den Brielle" uit de periode 1527 – 1571 vinden we tal van bewijzen van oplopende spanning en continue dreiging. Het hiernavolgende artikel probeert een beeld te schetsen van die periode aan de hand van de verordeningen uit dat genoemde keurboek.¹⁾

1 Oproepen tot waakzaamheid en waarschuwingen voor rampspoed.

1.1 Argwaan jegens vreemdelingen, 1527²⁾

Al vanaf het begin heeft Den Briel te maken met landlopers en zwerwers. In de keuren van 1346, 1405 en 1445 komen we bepalingen tegen, die beperkingen opleggen aan het verblijf van vagebonden en daklozen in het stadje. Het fenomeen lijkt in omvang toegenomen te zijn,

want alle gasthuismeesters wordt opgedragen om de “*rabbauwen, lantloepers ende arme luyden*” te registreren en hun gegevens door te spelen aan de autoriteiten. Wie niet ziek is of wie geen gebrek heeft, mag niet blijven. De omwonenden wordt aangeraden om in groepjes de zwervers te pakken en uit te leveren. Als er bij dit soort acties gewonnen vallen (onder de arrestanten natuurlijk) dan wordt dat niet bestraft. Het aanbrenge wordt zelfs beloond met drie guldens per landloper. Het is november 1527.

*Jeroen Bosch (ca. 1450-1516)
De Marskramer.
Zonder de mars op zijn rug zou deze man heel goed kunnen doorgaan voor een landloper. Misschien was het verschil soms maar heel klein.*

(Museum Boymans - Van Beuningen, Rotterdam.)

De ordonnantie tegen de rabauwen wordt een aantal malen herhaald, waarbij de bepalingen steeds strenger worden. In januari 1536 lopen de zwervers het risico dat hun neus gesplitst wordt (!) en in juli van datzelfde jaar mogen ze zelfs doodgeslagen worden (!!) als ze niet ophoepelen. In 1556 wordt de keur nogmaals vernieuwd.

*1.2 Angst voor de wederdopers, 1535*³⁾

Niet alleen zwervers en vagebonden worden geweerd, ook wordt gewaarschuwd voor vreemdelingen. Dat begint in 1535 en dat is niet toevallig. De wederdopers lopen op 11 februari naakt door Amsterdam. Ze willen hiermee aangeven dat ze lak hebben aan alle conventies en net als Adam en Eva willen zijn.

De kerkelijke en wereldlijke autoriteiten doen er alles aan om de angst voor die ongecontroleerde uitbarsting van anarchie en wetteloosheid aan te wakkeren. Misschien mikken de gezagsdragers er op dat gewone gelovigen het verschil niet zullen weten tussen lutheranen, calvinisten, zwinglianen en wederdopers. Het zijn allemaal ketters en dus allemaal levensgevaarlijk.

Op 7 februari 1535 moeten alle ingezetenen van Den Briel de namen van hun logés inleveren bij de baljuw. Niemand mag een vreemdeling wapens verkopen. Schippers worden gemaand op te letten en personen die “*besmet zijn van deser nyeuwer secten*” niet in Den Briel te brengen. Onbevoegden mogen geen toegang hebben tot strategische plekken van de stad. Al op 22 mei wordt de ordonnantie herhaald. Op 21 juni wordt er een systeem opgetuigd van wachtlopen op het hele eiland Voorne. Onder de bevolking wordt paniek gezaaid voor de “*valsche ende quader secten*”, die een aanslag (upslach) willen plegen op steden en dorpen tot “*distructie en verderfnisse van den gemeenen lande*”.⁴⁾

11 februari 1535

De wederdopers lopen naakt door Amsterdam.

*Anonieme gravure, 1650-1749.
(Collectie Rijksmuseum.)*

1.3 Angst voor aanslagen

Een volgende ordonnantie verspreidt een gerucht als zouden er zekere "lonten oft pouppen" (een soort brandbommen) en vreemd uitzierende turven gelegd zijn in het turfhuis van Andries van Bronckhorst, *raedt van Hollant*, een zeer belangrijk man dus. Bij alle poorten en op een groot aantal torens (van de stadsmuur) worden wachten geïnstalleerd. Iedereen moet meehelpen de brand te bestrijden, zodra die uitbreekt: "alle vrouwen ende joncwyven, die stercke genouch zijn, water te brande te dragen".⁵⁾

Wie zomaar een beetje staat toe te kijken zonder een hand uit te steken, gaat onverwijld de gevangenis in. Alle leden van de schutterij moeten zich gewapend melden bij de baljuw (om plunderen te voorkomen?). Vijftig karolusgulden beloning voor degene die weet wie "dese pouppen geleyt moghen hebben".

Voor de onderzoeker is het aardig om al die namen van poorten en wachttorens tegen te komen. Grappig zijn ook de bijnamen: Thone mitten Doodens en Cornelis Jansze Druypelinckx (waar zou dat op slaan?).⁶⁾

1.4 Angst voor aanvallen van buiten, 1537⁷⁾

Op 16 juli 1537 is er wederom een dreiging van jewelste. Vanuit Gelderland (Karel V voert constant oorlog met dat hertogdom) zouden soldaten ("crijtschlyden") van plan zijn geweest om Den Briel binnen te vallen. Alleen dankzij interventie van God almachtig was dit voorkomen. Reden genoeg om op elke zondag te houden een "devotelicke processie generael mit theylige wairdige sacrament". Alle gilden moeten weer opdraven.

Verder wordt er drastisch een einde gemaakt aan de aanwezigheid van nietsnutten ("leechgangers ende vagabunden"). Ook zieken en gehandicapten ("crepelen, blinden, leproessen") moeten er nu aan geloven en zelfs "vreemde religioessen, tzy monaken oft susteren" zijn verdacht. Zonder een schriftelijke verklaring van de overste van de uitheemse kloosters zijn ze niet welkom. De namen van seizoenarbeiders moeten bij de schout worden ingeleverd en ook als ze weer vertrekken moet het gemeld worden.

Pieter Brueghel
de Oude
(1568)

De Kreupelen.
(Het Louvre,
Parijs.)

*Ze lijken
opgewonden.
Worden ze
weggestuurd?*

Er wordt een vlagcode afgesproken zodat alle bewoners gemobiliseerd kunnen worden om weerstand te bieden. Op de toren van de Sint-Catharijne is aan de plek én de kleur van de vlaggen te zien wat voor soort onheil er dreigt. 's Nachts is er een signaal met vuren. Ook de molenaars wordt opgedragen hun wieken zodanig te plaatsen (een bourgondisch kruis) dat het duidelijk is dat ze alarm slaan. De koster moeten de kerkklokken luiden, zodra ze een van de onheilstekens zien.

Als de boeren van het platteland in geval van een invasie de bescherming zoeken van de vesting van Den Briel, moeten ze zich meteen melden bij de baljuw.

1.5 Uitbraak van een epidemie, 1538⁸⁾

Nog geen jaar later is er weer paniek. Er is een enge ziekte uitgebroken, "de quade siecte" en alle huizen waarin iemand is die aan die ziekte lijdt, moeten worden gemarkeerd met een bos stro. Als de

patiënt is gestorven moet de bos stro nog zes weken blijven zitten. Alle huisgenoten moeten binnen blijven en niets mag uit het huis gehaald worden. Men mag alleen naar buiten met een witte stok in de hand van een el lang. Die moet duidelijk zichtbaar zijn en daarmee moet men op de markt de artikelen aanwijzen die men nodig heeft. Niets mag met de handen worden aangeraakt. Het is de zieken verboden om in de kerk te komen. De mis mag wél worden bijgewoond in de gasthuizen of in de kloosters.

In de begintijd van de jaarlijkse 1 aprilvieringen zag je zulke beelden vaker dan tegenwoordig. Een groep melaatsen anno 1572 tijdens het feest van 1970. (Collectie Streekarchief Voorne-Putten.)

1.6 Permanente waakzaamheid, 1542⁹⁾

Wederom een oproep tot wachthouden, dag en nacht, op alle dorpen van Voorne. Nauwkeurig wordt vastgesteld met hoeveel man, paard-en-

wagens, op welke plekken, onder wiens leiding de wacht wordt uitgevoerd. In Den Briel is per poort en per verdedigingstoren en man voor man geregeld wie wat heeft te doen. De keur wordt vernieuwd in 1552, 1567 en 1571. Dan komen we bekende namen tegen als Rochus Meeuwisz en Jan Pietersz Coppelstock en leren we dat de Noordpoort twee torens had.

1.7 Dreiging van een buitenlandse mogendheid, 1551¹⁰⁾

Vanaf oktober 1551 worden er soldaten ingekwartierd. Per hoofd een vergoeding van vijf groten voor eten en drinken. In juni 1552 wordt de keur vernieuwd. Er wordt een avondklok ingesteld, maar wie een lantaarn bij zich draagt is daarvan vrijgesteld. Geen alcohol mag worden geschonken na 10.00 uur 's avonds.

Deze mobilisatie heeft als doel om een eventuele invasie op de kust of over de Maas van Franse troepen tegen te gaan. Het betekent ook de doodsteek voor de nog steeds fier overeind staande donjon van de allang verlaten burcht van de Heren van Voorne.

Wat steeds terugkomt zijn bepalingen die het oppotten van voedselvoorraden, teneinde de prijs op te drijven, tegengaan. Het wordt verboden om voedsel uit te voeren.

2 Beeldenstorm en Spaanse bezetting 1566 - 1572

Ook Den Briel krijgt haar portie van de beeldenstormers en dan zijn er altijd lieden die van een chaotische situatie misbruik willen maken om te plunderen. Op 27 augustus 1566 wordt een keur afgelezen die de galg in het vooruitzicht stelt voor mensen die hierop betrappt worden.¹¹⁾

Op 8 maart 1567 worden alle inwoners van Den Briel opgeroepen om, zonder vergoeding, mee te werken aan het herstel en de versterking van de stadsmuur.¹²⁾

Vanaf eind mei 1567 wordt het ernst. Alva is gearriveerd met zijn leger en in alle steden worden soldaten ingekwartierd. Nauwkeurige voorschriften worden gegeven aan de burgers van Den Briel. Er wordt hen echter verzekerd dat alle kosten worden vergoed en dat zij onbehoorlijk gedrag niet hoeven te pikken. Alle 'winkeliers' krijgen de instructie hun spullen gewoon ook te verkopen aan de soldaten tegen een eerlijke prijs. Maar, als de krijgsknechten geen geld op zak hebben, mogen de neringdoenden een kerfstok maken "*ende sal henlyuden betaelynghe gedaen werden van de knechten soldye*". De wacht in de stad wordt nu door de Spaanse soldaten gehouden en de avondklok wordt met één uur vervroegd.

De Briellenaren hadden dit beeld vast en zeker al in hun hoofd toen ze die Spaanse soldaten onderdak en eten moesten geven. Hier wordt de commandant van de compagnie overmeesterd en afgevoerd. We weten wat er met hem gaat gebeuren. Het heeft alleen nooit plaatsgevonden. Er waren geen Spaanse soldaten op 1 april 1572.

Uit de ordonnanties die volgen, is op te maken dat er steeds gedoe is over geld. Soldaten betalen hun schulden niet en klagen over woekerprijzen. Prijsstijgingen van voedsel moeten telkens weer worden betaald.

De kapitein van de troepen probeert vriendelijk over te komen en "*om geen oersaecke te hebben aen den Hartoge de Alva te clagen*", zet hij de plichten van de burgers nog maar eens op een rijtje. "*Maer considerende die armoede van den borgheren*" verlaagt hij de financiële lasten met 25 tot 33 procent. Wat hij echter met de ene hand geeft, neemt hij met de andere terug, want hij verlangt vrijstelling van accijnzen voor bier en wijn, voldoende voer voor de paarden, verbod op stijgende prijzen voor voedsel voor de soldaten en voor zichzelf een luxere behuizing.¹³⁾

Het eindigt ermee dat alle hens aan dek moet komen. Vrouwen worden ook ingeschakeld bij de verdediging: een rijke weduwe kan een man inhuren om in haar plaats de wacht te houden en twee arme weduwen kunnen dat samen wel opbrengen. Alle mannen van 18 jaar en ouder moeten zich melden in de schuttersdoelen.

Op 2 november 1570 is er stormschade en watersnood en moet iedereen opdraven om die te verhelpen.¹⁴⁾

Brielse burgers hebben iets verzonnen om onder de verplichte inkwartiering uit te komen. Ze halen 's nachts hun huis leeg en zeggen dan dat ze te arm zijn om soldaten te kunnen huisvesten en de kost te geven. Als ze niet gauw hun huis weer op orde brengen, wordt het op hun kosten door de overheid nieuw ingericht. En geen gemopper of gescheld op de soldaten.

Op 28 mei 1571 is er weer iets met de inkwartiering. Het lijkt er op dat de soldaten (een tijdje) weg zijn geweest en nu opeens terugkomen. Om ze goed op te vangen is iedereen verplicht om hun te eten te geven op de dag van aankomst. Er mag niets van voedsel worden uitgevoerd. Alle handel daarin wordt opgeschort. Maximumprijzen worden vastgesteld.¹⁵⁾

3 Nabeschouwing

In tijden van gevaar en dreiging van rampspoed is een volk geneigd zich te scharen achter zijn leiders. Dat hebben we recent gezien tijdens

de coronacrisis. Dictatoriale en machtsbeluste leiders maken rustig gebruik van een noodsituatie om hun greep op hun onderdanen te versterken. Sommigen deinzen er zelfs niet voor terug om een crisissituatie op te blazen of te creëren. Ook dat hebben we gezien.

Het heeft er alle schijn van dat de Habsburgse vorsten, Karel V en Filips II, gevoelens van angst en onzekerheid bij hun onderdanen hebben aangewakkerd om op die manier sterker in hun schoenen te staan. Als we de hierboven behandelde periode 1527 – 1572 overzien, hebben we genoeg redenen om te kunnen beweren dat er telkens alarm werd geslagen om iets dat dreigde te gebeuren. Dat kon een overstroming zijn, een epidemie, een aanslag door anarchisten (kettters) en in het ultieme geval een oorlog met het buitenland (Frankrijk). Een angstige bevolking is een gezagsgetrouwe bevolking zal er gedacht zijn. In zulke perioden zijn het altijd de zwaksten, die het meest te lijden hebben. De armen, de daklozen, de illegalen, de zieken, de gehandicapten zij hadden het het zwaarst te verduren en minderheden werden gewantrouwd of zelfs uitgezet.

Een plaatje uit *Van nul tot nu, deel 1, De vaderlandse geschiedenis tot 1648.* (1985) Een serie stripboeken die op komische wijze de geschiedenis weergeeft. De makers zijn Thom Roep en Co Loerakker.

Wat vonden de Briellenaren van al deze dingen? Hoe reageerden ze op alle dreiging van rampspoed? In de ordonnanties van het “Kuerbouck” vind je op die vragen geen antwoord. Toch, wie tussen de regels doorleest kan het niet ontgaan dat de gewone burgers het hoofd koel hielden en hun gezond verstand gebruikten. Ze bogen als grassprietten mee met de storm, maar ze braken niet. Hun wapen: lijdzaam verzet.¹⁶⁾

Noten

1. Dit artikel is het vervolg van een eerder artikel in de Brielse Mare, jaargang 29, nummer 2 uit 2019. Als bron is gebruikt het boek van H. de Jager, De Middeleeuwse keuren der stad Brielle uit 1901. Op blz. 215 begint Tnyeuw kuerbouck der stede van den Brielle, begonnen Bamise XV^c zeven en twintich met 276 zogenaamde ordonnanties, genummerd in Romeinse cijfers.
2. Ordonnantie XXXVI, blz. 249
3. Ordonnantie LXXVII, blz. 285 e.v.
4. Ordonnantie LXXIII, blz. 283
5. Ordonnantie LXXIX, blz. 290 e.v.
6. Ordonnantie LXXXIV, blz. 294
7. Ordonnantie XCIII, blz. 301 e.v.
8. Ordonnantie XCIX, blz. 307
9. Ordonnantie CVII, blz. 313/320
10. Ordonnantie CLXII, blz. 350
11. Ordonnantie CCXXX, blz. 396
12. Ordonnantie CCXXXIII, blz. 398
13. Ordonnantie CCXXXVII, blz. 399 e.v.
14. Ordonnantie CCLIX, blz. 418
15. Ordonnantie CCLXIX, blz. 423 e.v.
16. Dit wordt o.a. geïllustreerd door de wijze waarop ze onder de inkwartiering wilden uitkomen.

Over de auteur: Leo Arkenbout is redacteur van de Brielse Mare.

Collectie Nederlands Instituut voor Militaire Historie.

NIC GUILONARD (1904 - 1945)

Fré Eggens

De laatste weken van de Tweede Wereldoorlog in Europa voltrokken zich 75 jaar geleden. In die laatste oorlogsfase liet nog menig militair het leven. Eén van hen was de Nederlandse marinevlieger Nic Guilonard.

Deze geboren Briellenaar, 40 jaar, gehuwd en vader van vier kinderen, was de laatste Nederlandse marineman die bij de strijd in Europa omkwam.

Wie was deze Nederlandse oorlogsvlieger, die als laatste marineman onder gevechtsumstandigheden in Europa het leven liet?

Het was Nelis Guilonard, geboren in Brielle op 29 mei 1904. Bij de Arrondissement Rechtbank te Rotterdam werd op 18-02-1929 zijn naam veranderd in Nicodème wat later als roepnaam Nic in zwang kwam. Zijn ouders waren: Pieter Guilonard (1864 - 1936) en Neeltje Kraak (1866 - 1936). Vader Pieter had een meubelmakerij annex stoffeerderij in het pakhuis aan de Lijnbaan nummer 1 en ook in een houten baanschuur of baanhuus (voormalige touwslagerij) aan het Zuidspui.

*Kaaibrug 1965
Lijnbaan 1 met
opschrift:*

*MEUBELMAGA-
ZIJN en STOF-
FEERDERIJ*

*Baanschuur ach-
ter de Kaaibrug.*

Collectie SAVP.

Nic slaagde in juli 1921 voor het eindexamen van de 5-jarige HBS en meldde zich vervolgens aan voor de officiersopleiding van de Koninklijke Marine. Hij werd aangenomen en aan het eind van de zomer vertrok hij naar het Koninklijk Instituut voor de Marine in Den Helder. Daar volgde hij een driejarige officiersopleiding. In augustus 1925 ontving hij zijn aanstelling als luitenant-ter-zee der derde klasse bij de Zeedienst van de Koninklijke Marine.

Daarop vertrok hij enkele maanden later met de kruiser 'Hr.Ms. Java' naar Nederlands Indië. In Nederlands - Indië voer hij als zeeofficier ondermeer op het flottielje vaartuig 'Hr.Ms. Koetei' en op de 'Hr.MS De Zeven Provinciën'. Daarnaast werkte Nic ook enige tijd aan de wal in de marinekazerne 'Oedjong' in Soerabaja.

Gouache door C.W. van der Ven. Sschroefstoomschip 4^e klasse 'Hr.Ms. Koetei'. Collectie Marine Museum Den Helder.

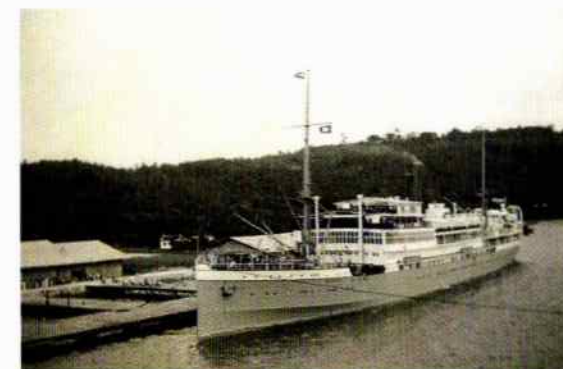

Marine Luchtvaart Dienst, Watervliegtuig op 'De Mok' op Texel. Collectie Marine Museum Den Helder.

Na drie dienstjaren in Nederlands Indië reisde Guilonard in het begin van 1929 terug naar Nederland en werd op eigen verzoek ingedeeld bij de Marine Luchtvaartdienst. Hij behaalde de benodigde vliegbrevetten op vliegveld De Kooy bij Den Helder en op het watervliegveld 'De Mok' op Texel waar voornamelijk gevlogen werd met watervliegtuigen voor de opleiding tot piloot in het waterrijke Nederlands - Indië. In juni 1931 trouwde Nic Guilonard waarna het echtpaar met het 'SS Indrapoera' naar Nederlands-Indië vertrok.

Motorschip
'Indrapoera'.

Collectie KRL Museum.

In de herfst van 1934 keerde het gezin, ondertussen uitgebreid met twee dochters, terug naar Nederland. Nic Guilonard werd vanaf november van dat jaar geplaatst op vliegveld De Kooy en al spoedig daarna werd hij overgeplaatst naar het Texelse vliegveld 'De Mok' waar hij opklom tot eerste officier. Na een korte detachering bij de Duitse vliegtuigbouwer Dornier in Friedrichshafen ging Nic in 1938 voor de derde keer naar Nederlands - Indië.

Tussen 1938 en 1944 vervulde Nick uiteenlopende functies op diverse vliegvelden in zowel Amerika als Canada. Eind 1944 werd hij overgeplaatst naar Groot Brittannië waar hij gedetacheerd werd op het vliegveld Easthaven in Schotland waar hij na enkele maanden de commandant moest vervangen. Maar Nick deed er alles aan om zelf de vijand te lijf te gaan en operationeel vlieger te worden, wat uiteindelijk beloond werd. Daarna volgde Nick nog een aantal maanden een aanvullende opleiding op het vliegveld Aldergrove (Belfast). Na de opleiding werd hij gestationeerd op de luchtmachtbasis Leuchars in de buurt van het Schotse Dundee, bij RAF 206 SQN Coastal Command, Anti Shipping Patrol Kattegat.

Op 15 januari 1945 maakte Nick zijn eerste missie als Liberator gezagvoerder. In de daarop komende maanden maakte hij vele patrouillevluchten van ongeveer twaalf uur, echter zonder ooit in een gevechtssituatie terecht te komen. Op 20 april vertrok Nick weer op een missie

De bemanning van de B24 Liberator met in het midden Nick Guilonard.

Foto: Publicatie Niels Nørgaard Nielsen.

naar Denemarken waar het Kattegat in de gaten gehouden moest worden.

Citaat uit: "Final Flight", door Erwin van Loo.

"Er staan in de avond van 20 april twee Liberators van het 206 Squadron op de battle order om een anti submarine patrol uit te voeren. Na het toestel van Guilonard vertrekt om 20.48 uur ook de Liberator van de Canadese flying officer J.A. Elviss van Leuchars. Zonder problemen bereikt deze bommenwerper het patrouillegebied en begint vervolgens met de eigenlijke opdracht: het zoeken naar vijandelijke onderzeeboten. Omstreeks kwart voor twee 's nachts wordt in het Kattegat tussen Aalborg en Göteborg inderdaad een U-boot gespot. Direct wordt deze met dieptebommen bestookt. Het is niet duidelijk of er schade wordt aangericht, hoewel zeven minuten na de aanval wel een oranje lichtflits in het doelgebied wordt gezien, mogelijk een noodsignaal of explosie. Even na drie uur 's nachts is het opnieuw alle hens aan dek. Op het radarscherm verschijnt plotseling de 'bloop' van een vijandelijk vliegtuig. Het toestel, mogelijk een nachtjager, kan met wat ontwijkende bewegingen worden afgeschud. Omstreeks kwart over zes in de morgen, na een vlucht van negen-en-een-half uur, landt Elviss' Liberator weer veilig op het Schotse vliegveld Leuchars.

RAF B-24 Liberator. (Wikipedia)

Het toestel van Guilonard, de Liberator GR.VIII met het serienummer KH401 en de codeletters PQ-N, is zoals gezegd al eerder gestart, om 20.11 uur. Ook de Nederlandse marineofficier en zijn bemanning bereiken zonder problemen het patrouillegebied. Hier aangekomen gaat het echter gruwelijk mis. Met een daverende klap stort de Liberator kort na middernacht, om 0.20 uur Deense tijd, door onbekende oorzaak, neer in het bos van Nørland bij Ålestrup, ten zuiden van Aalborg.

Het toestel explodeert bij de inslag op de grond. Hulpboswachter Harry Nielsen bereikt als een van de eersten de rampplek. Vrijwel direct is duidelijk dat hij geen hulp meer kan bieden. Het vliegtuigwrak brandt hevig en hij telt rond het uiteengeslagen toestel elf lichamen van de omgekomen bemanningsleden. Voor zover hij kan zien heeft geen van hen geprobeerd het toestel per parachute te

verlaten. Slechts een van de valschermen is – mogelijk door de inslag – gedeeltelijk geopend.

Ondertussen wordt op Leuchars tevergeefs gewacht op de terugkeer van Guilonard en zijn mannen. Wanneer in de morgen van 21 april vaststaat dat het toestel niet naar een ander Brits vliegveld is uitgeweken en een zoektocht met reddingsvliegtuigen boven de Noordzee niets heeft opgeleverd, wordt de bemanning als vermist opgegeven. “A/C failed to return to base. No signals received”, wordt achter de namen van de bemanning in het oorlogsdagboek van het 206 Squadron vermeld.

Waarvoor het toestel is neergestort is ook nu nog onduidelijk, hoewel het voor de hand ligt dat het vliegtuig van Guilonard ten prooi is gevallen aan Duits luchtafweer. De boswachter, die dichtbij de crashplaats woont, verklaart naderhand dat hij hoorde hoe het toestel op zeer geringe hoogte passeerde terwijl het werd beschoten vanuit het noordelijker gelegen Fræer. Volgens hem stond de bommenwerper voor de inslag al in brand. De crew krijgt voorlopig van de Duitsers, die de gehele omgeving van de crashplaats tot verboden gebied hebben verklaard voor potentiekijkers, een laatste rustplaats in een veldgraf vlakbij het vliegtuigwrak.

Crashplaats.

Foto uit: Publicatie van Niels Nørgaard Nielsen.

De geallieerden stellen direct na de Duitse capitulatie een onderzoek in en gaan in de buurt van de rampplek op zoek naar een mogelijk veldgraf, maar weten dit in eerste instantie niet te lokaliseren. Wel wordt op 6 oktober 1945 ter nagedachtenis van de bemanning door Deense omwonenden een klein gedenkteken op de crashplaats onthuld.

Op de steen staan slechts twee namen vermeld.

De namen van de andere oorlogsvliegers kwamen pas later bekend.

Foto uit: Publicatie van Niels Nørgaard Nielsen.

Het bestaat uit een steen met daarop een van de propellers en de inscriptie 'Her faldt en allieret flyver ned d. 20. april 1945 i kamp for Danmarks frihed' [vrij vertaald: 'Hier stortte op 20 april 1945 een geallieerd vliegtuig neer in de strijd voor de vrijheid van Denemarken].

Herbegravenis in Ålestrup . Foto: Ole Bang Rønne.

Het duurt uiteindelijk ruim twee jaar voordat de precieze plek van het veldgraf kan worden vastgesteld. De bal gaat rollen wanneer een landbouwer zich op het plaatselijke politiebureau meldt met de mededeling dat hij waarschijnlijk

de lichamen van de oorlogsvliegers heeft ontdekt. Direct volgt een onderzoek. Het blijkt inderdaad om het veldgraf te gaan. Vervolgens krijgen de oorlogsvliegers op 22 juni 1947 een definitieve rustplaats op de begraafplaats van Ålestrup.”

Nicks laatste rustplaats.

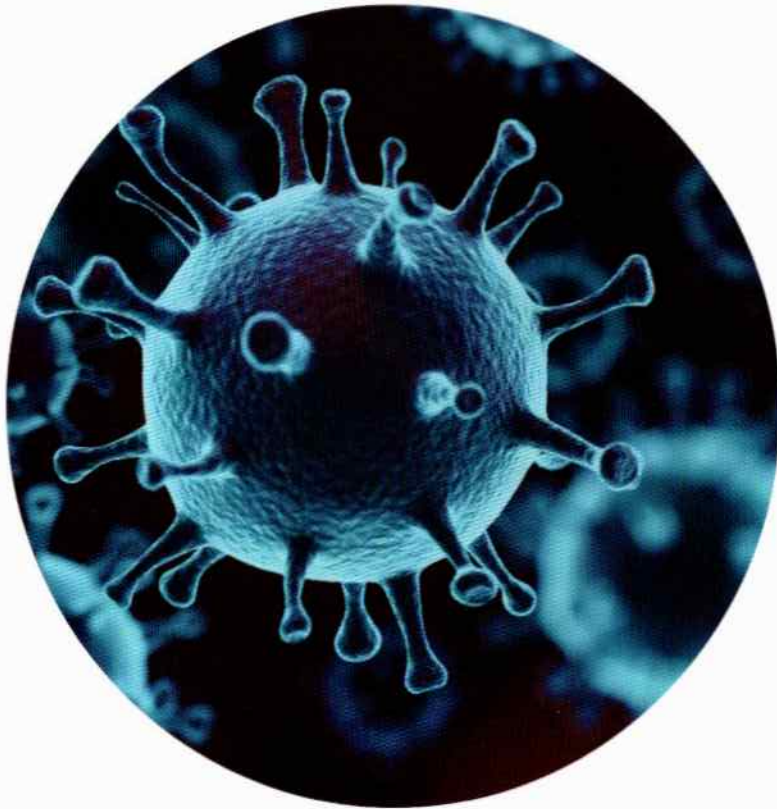
“ Rust in vrede ”

Samengesteld uit onderstaande bronnen met speciale dank aan Dr. P.E. (Erwin) van Loo, Nederlands Instituut voor Militaire Historie.

Bronnen en literatuur

Erwin van Loo, 'Final Flight'
Deense publicatie van Niels Nørgaard Nielsen
Flensted.eu
Nederlands Instituut voor Militaire Historie
Koninklijke Marine
Maritiem Digitaal
Streekarchief Voorne-Putten
KRL Museum

Over de auteur: Fré Eggens is redacteur van de Brielse Mare.

DE PANDEMIE DIE ONS LEVEN IN 2020

LAMLEGDE

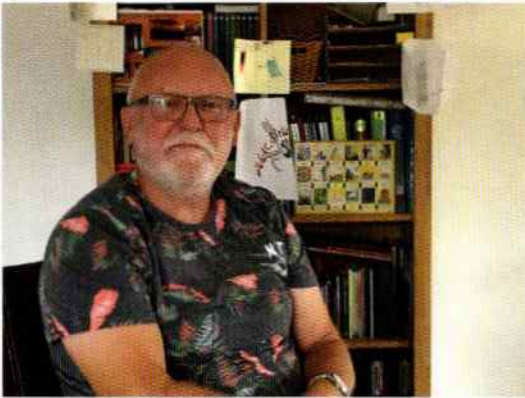
Covid-dagboek van Briellenaar Wim Smit

Toen we elkaar op de drempel van 2019 naar 2020 een gelukkig en voorspoedig nieuwjaar toewensten, konden we ondanks enigszins alarmerende berichten uit Wuhan in China nog niet bevroeden dat ook ons normale leven in 2020 volkomen lamgelegd zou worden. En niet van een enkeling die geconfronteerd zou worden met tegenspoed of het verlies van een dierbare, maar van een heel volk. In de maand februari werden we al dagelijks gevoed met nieuws over een ophanden zijnde pandemie als gevolg van het uitbreken van het Covid-19 virus. In de volksmond al gauw simpelweg aangeduid als 'corona'. Een aanduiding die tot voor kort voornamelijk geassocieerd werd met het verheven begrip 'kroon'.

Op 10 maart mochten we op aanraden van het RIVM, de raadgever van de regering, geen handen meer schudden. Inmiddels werd er al flink gehamsterd. Met name toiletpapier werd in grote hoeveelheden ingeslagen, maar ook tal van houdbare levensmiddelen raakten in een mum van tijd uitverkocht. Lege schappen in de supermarkten,

Op 13 maart werd de noodtoestand in de Verenigde Staten afgekondigd en op zondag 15 maart moest alle horeca vanaf 18.00 uur sluiten. Ook de scholen moesten sluiten. Het leven lag compleet stil, terwijl premier Rutte en 'corona-minister' Hugo de Jonge hun uiterste best deden ons moed in te spreken.

Wim Smit

Briellenaar Wim Smit (66) hield vanaf vrijdag 20 maart gedurende 70 dagen een Covid-dagboek bij. Daarin schreef hij niet alleen over de aankondiging en uitvoering van de maatregelen, maar ook veel persoonlijke dingen die tegelijkertijd ook voor vele lezers herkenbaar zijn.

De geboren Zeeuw – hij zag het levenslicht in Kortgene op Noord-Beveland – zit al tien jaar voor D66 in de gemeenteraad, waarvan de laatste zes jaar als fractievoorzitter. Hij was werkzaam als basisschoolleerkracht en –directeur. In 2000 verhuisde hij naar Brielle, waar hij tot 2009 directeur van een fusieschool werd. Daarna was hij tot januari jl. in dezelfde functie werkzaam in Hellevoetsluis en Zuidland. Wim en zijn vrouw Heleen wonen deels in hun appartement in Brielle en deels in hun chalet op Goeree-Overflakkee. Op die rustige plek waar je heerlijk buiten leeft en in de moestuin kunt werken dachten ze aanvankelijk de gehele ‘intelligente lockdown’-periode door te brengen, maar zelfs daar stak de regering een stokje voor. Dus werden er noodgedwongen ook in Brielle dagelijks de nodige ‘ommetjes’ gemaakt.

Uit de dagboeken van Wim Smit:

Vrijdag 20 maart: ‘Ik weet niet hoe het u vergaat, maar ik vind het nogal wat om zoveel mogelijk binnenshuis te moeten leven. Als het kan wordt er een wandeling gemaakt om Brielle heen, om zo min mogelijk met anderen in contact te komen. Maar een frisse lucht doet ons goed. Gelukkig hebben wij vele digitale middelen, zodat we veel kun-

nen opzoeken en volgen. We lezen een boekje en kijken tv. Maar al die praatprogramma’s over het coronavirus..... je wordt er soms wat moedeloos van. We hebben behoefte aan iets opwekkends.’

Zaterdag 21 maart: “Gelukkig kunnen wij wel naar de camping. We maken geen gebruik van de faciliteiten en leven daar als een kluisnaar, we spreken niemand of van verre. Toch nog even naar buiten en een beetje in de grond wroeten, al is het wel koud. Vannacht lichte vorst. Zou het coronavirus daar niet van doodvriezen? Zo ja, dan mag het vriezen dat het kraakt, maar dat zal wel ijdele hoop zijn. Nu nog even lekker in het zonnetje achter het glas een boekje lezen.”

Dinsdag 24 maart na de koudste nacht van heel de winter: “Op ons ommetje zoals Rutte dat zo mooi omschrijft, kwamen we langs de Plantage. Ik moest toen gelijk denken aan al die mensen die daar wonen en verzorgd worden. Maar nu, afgesneden door de realiteit, geen bezoek meer en nu nog meer dan anders alleen afhankelijk van de zorg. Dat moet heel moeilijk zijn, omdat ik weet dat velen dagelijks uitkijken naar de familie en vrienden die dan ook nog even een handje toesteken. Ik moest denken aan dat filmpje op tv waarin iemand zijn bezorgdheid uitsprak dat als de beperkingen eenmaal opgeheven waren, de kans erin zit dat zijn dementerende moeder hem niet meer zou herkennen.”

Donderdag 26 maart: “Maar liefst 40 procent van de Nederlandse bevolking gelooft niet in het houden van de 1,5 meter afstand. Op de sociale media staat het soms bol van de ‘onbegrijpelijke’ maatregelen van de regering of de ‘te late’. Wat zijn we toch een bijzonder volkje. Enerzijds willen we duidelijke

aanwijzingen hoe we ons moeten gedragen en als er een dringend be-
roep op ons wordt gedaan om die aanwijzingen op te volgen, negeren
veel mensen die en trekken ze ze in twijfel. En dat terwijl je hier kunt
laten zien dat je verantwoordelijkheid kan nemen voor je eigen daden.
Ik ben blij met alle mensen die wel hun verstand gebruiken.

**Zondag 29 maart de dag waarop de Matthäus Passion in de Sint-
Catharijnekkerk uitgevoerd zou worden, maar die uiteraard gean-
nuleerd moest worden:** “Bij ons in huis ruikt het heerlijk. Nu het virus
buiten pleziertjes onmogelijk maakt, worden de kookboeken uit de kast
gehaald. Er wordt Vlaams stoofvlees voorbereid. En dat moet een poos-
je lekker sudderen en verspreidt ouderwetse geuren. En daarbij lekkere
frietjes, de lekkerbekken gaan graag aan tafel. Ook worden wij verrast
met een heerlijke kwarktaart van onze dochter en een grote pan eigen-
gemaakte erwtensoep, kortom het is in ons huis een culinair feest.”

Woensdag 1 april: “Voor een Briellenaar, autochtoon of import, een
magische dag. Een dag waarop normaliter het dagelijks leven even op-
zij wordt gezet. Een dag waarop we met elkaar als Eerstelingen der
Vrijheid, jaarlijks gedenken met een mooi feest. En nu vandaag kan dat
niet, omdat niet het Spaanse juk maar het coronajuk ons tegenhoudt.
Een dag zonder Coppelstock, het Spaanse garnizoen, het geuzenschip
of Bloys van Treslong. Nee, gewoon thuis. Zelfs een 1-aprilgrap is er
niet bij. In het kader van wat wij momenteel meemaken, is dat natuur-
lijk maar een peulenschil. Er zijn ergere dingen, maar ik mis mijn pilsje
op de Markt, lekker even ouwehoeren, het gezang in de kerk en mijn
broodje gyros bij Petros. Maar we zijn geuzen of niet...we gaan dat
monster verslaan. Wij rammeien het virus de poort uit, we laten zien
dat we Briellenaren zijn. Om 12 uur klonk ‘Jan Klaassen de Trompetter
in het leger van de Prins’ vanuit de stad over de daken van alle wijken.
Een gebaar dat we er als Brielle zijn. En nu verder, minimaal tot 28
april sprak Rutte. Dat is lang, maar met elkaar moet het kunnen. In
1572 is het ons gelukt....dus waarom in 2020 niet.”

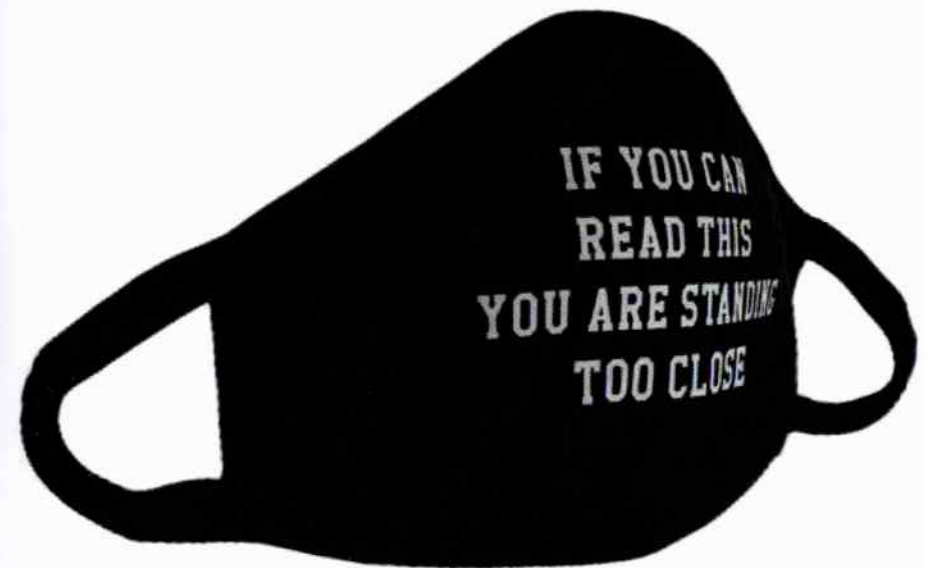
Zaterdag 11 april: “Stille Zaterdag. In christelijke kringen bekend als
de zaterdag tussen Goede Vrijdag en Pasen, een dag van bezinning. Be-
zinnen is sowieso goed in deze tijd, denkend aan de oproep van de
overheid om je terughoudend over te geven aan de drang om je volledig
in het sociale leven te storten. Of dat laatste lukt? Op de Groene Kruis-
weg, dwars door Brielle, is het behoorlijk druk en de parkeerplaatsen in
de stad zijn overvol. Het aantal wandelaars en fietsers is veel groter dan
anders en de parkeerplaats bij de Praxis, die we passeren op ons omme-
tje, geeft de indruk dat de bouwmarkt nog niet in aanmerking hoeft te

komen voor overheidssteun. Een verademing is het Vrijheidsbos, uitgerekend een plek van bezinning. De rust die er heerst, doet bijna vreemd aan in een tijd waarin de wereld op zijn kop staat.”

Dinsdag 14 april: “Beeldtelefonie. Dat is best even wennen. Ik gebruikte eerder wel Facetime met mijn kinderen en kleinkinderen, maar dat was het dan ook. Maar er moet nu ook digitaal vergaderd worden. Nou, dat is nog best even wennen. Alleen al het nadenken over de achtergrond levert soms problemen op. En dan het feit dat je maar één persoon tegelijk kunt zien. Dat is niet handig, zeker niet als degene die in beeld is, controversiële zaken te berde brengt. Normaliter kijk je in een vergadering dan ook naar de non-verbale signalen van de anderen in de vergadering. Dat kan hier helaas niet. Dus voor de volgende keer een manier proberen te vinden waar dit wel kan, al moet je je tegelijkertijd wel realiseren dat de ander alles ziet. Ook als je in je neus zit te peuteren. Digitaal vergaderen heeft een groot voordeel, na een uur ben je het namelijk spuugzat.”

Woensdag 22 april: “Meer knockdown maar niet knockout. Ondanks dat we het eigenlijk wel voorvoelden, maar toch met een sprankje hoop, kwam de mededeling van Rutte gisteren hard aan. Nog zeker tot 20 mei hetzelfde regiem volgen: zoveel mogelijk binnenshuis, geen familiebezoek, geen camping, geen terrasje, geen Koningsdag etc. Moeilijk en dat viel niet mee. Een harde klap: knockdown. Wel begrijpelijk dat boven alles gekozen wordt voor de gezondheid. In mijn oude stiel wil men het weer oppakken. Kinderen weer naar school, met allerlei afspraken vooraf. Als je denkt in mogelijkheden, kom je verder. Er komt een protocol waarover ook leerkrachten hebben meegedacht en er zijn al scholen die voorbeelden hebben. In gesprek gaan en kijken naar de eigen situatie is belangrijk. Denk alleen maar aan de horeca en recreatieondernemers, de evenementen met muziek, cultuur etc. En aan onze medemensen in verpleeg- en verzorgingshuizen en andere zorginstellingen. Daar is de verslagenheid groot, ook al begrijpt men wel de afweging die gemaakt is.”

Donderdag 30 april: “De vlag gaat uit, we mogen weer naar de camping. Weliswaar alleen overdag van 07.00 tot 22.00 uur. We hebben weer een nieuw perspectief: lekker buiten werken, recreëren in ons tuintje, pure lucht opsnuiven. Ook veel anderen zitten te wachten op een perspectief richting ‘normaal’. Er ontstaat ook steeds meer verwarring, want soms is het onbegrijpelijk waarom het restaurant bij een hotel wel open kan en een gewoon restaurant niet. En wat te denken van Ikea, drommen mensen in een lange rij voor een kastje. Iemand zei: er zit een schroefje los. Ja, maar bij wie? Het is een glijdende schaal. Nu we overdag weer op de camping mogen, begint het geklaag dat er niet geslapen mag worden.

Vrijdag 8 mei: “Mondkapje hier, mondkapje daar. We zijn als mensen toch echt wel bijzondere wezens. Wat een gedoe over het dragen van een mondkapje. In het ene land, met wetenschappelijk advies, gelijk verplicht gesteld. In ons land wordt het dragen van een mondkapje niet als ‘een wezenlijke bijdrage’ beschouwd. Ja, maar dan nu toch in het

OV, dus moeten we gelijk aan de bak. Maar dan wil ik wel een mooi mondkapje, één met design van Burberry, Yves Saint-Laurent of een echt HEMA-exemplaar. Zelfs in de journaals worden er kapjes getoond. Oh ja, en de kapper kan vanaf maandag ook weer!”

Woensdag 13 mei: “Ik weet niet hoe het u vergaat, maar ik heb mijn handen nog nooit zo veel gewassen als de laatste weken. En dan vooral met die tubes met ‘droge’ gel. Die glibbert zo langs je handen en stinkt soms ook nog. Andere mensen vinden het juist heerlijk ruiken. En dan ook nog die plakkerige vingers. De handzeep is al drie keer vervangen door volle flesjes met de bloemengeur jasmijn. Je ruikt het door het hele huis. En wat denkt u van het poetsen van de deurkrukken en handgrepen met van die hygiënische poetsdoekjes. Om van de latex handschoenen, waar een ware run op ontstond, maar te zwijgen. We kochten ze: 100 voor €8. Om alles goed en veilig te kunnen op- en aanpakken. Hoesten en niezen in de elleboog, ook een van de eerste coronaregels... Ik weet zeker dat als ik over tien jaar jasmijn ruik, ik niet aan bloemen maar aan handzeep denk.”

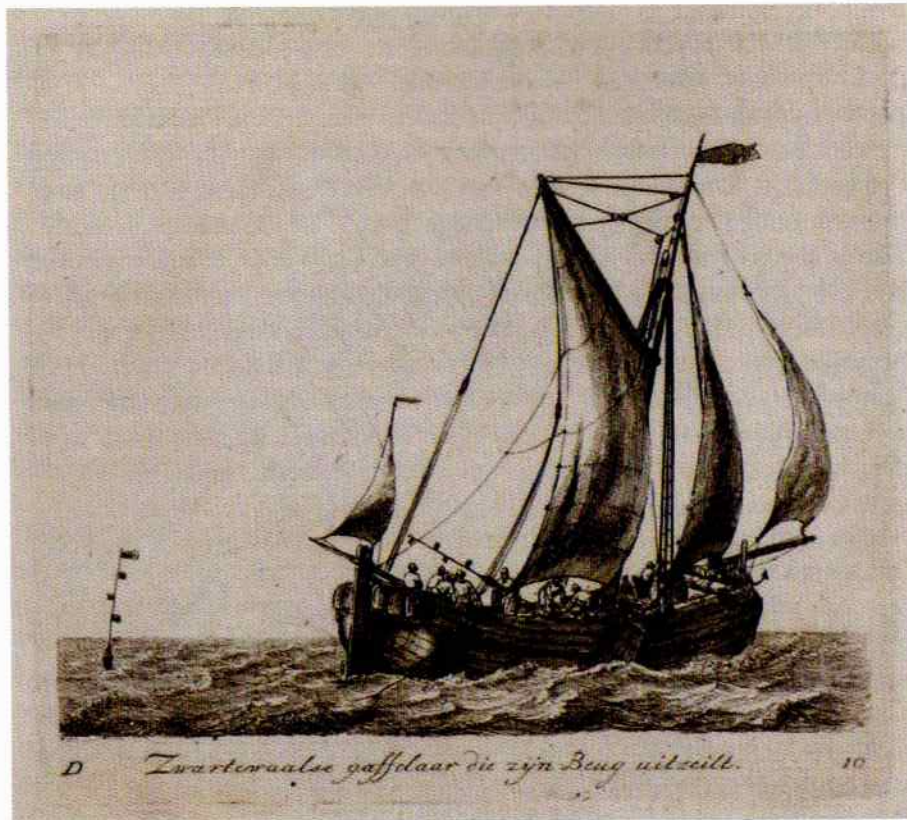
Maandag 18 mei: “Vandaag woonden we een herdenkingsdienst voor een overlijden bij. Daar merk je pijnlijk de beperkingen in verband met het coronavirus. Geen condoleance met handen schudden of iemand vastpakken. Een knikje op anderhalve meter afstand. Een herdenkingsdienst met maximaal 30 personen, maar door het afstand houden een onwezenlijke bijeenkomst. Familieleden die zich geremd voelen of bang zijn, zijn niet aanwezig. Toespraken die onbedoeld iets afstandelijks hebben – maar vandaag gelukkig toch heel mooi en persoonlijk en met zeer persoonlijke muziek – en het achterwege blijven van de gebruikelijke koffie met cake. Vandaag opgelost met een flesje en een glaasje in een tasje om thuis te proosten. Bijzonder, nog pijnlijker dan anders, hartverscheurend te zien dat troost zoeken en bieden nu beperkt wordt. We missen veel in deze tijd en dit doet pijn, zelfs als je geen familie bent. De opgelegde beperkingen zijn noodzakelijk, maar gaan enorm in tegen ons gevoel en tegen onze opvattingen van medeleven

tonen. Deze manier van afscheid nemen in deze bizarre tijd zal nog meer in het geheugen gegrift blijven.

Maandag 1 juni: Op deze Eerste Pinksterdag sluit ik dit dagboek af met editie nummer 73. Vanaf 14 maart geschreven over ‘de ophokplicht’, ‘de schoenkickbegroeting’, de ‘digitale ontmoetingen’, de ‘17 miljoen virologen’, ‘de schoonmaakwoede bij de boodschappenwagentjes’ en tal van andere zaken. Deze maanden hebben ons een paar wandelschoenen gekost, want we hebben veel omme-tjes gemaakt. Deze periode heeft ons ook veel waardering voor de nabije natuur opgeleverd. In maart wandelden we 143 kilometer, in april 240 en in mei 190. Het leven wordt weer wat gewoner, al realiseren we ons dat we er nog lang niet zijn. We pendelen tussen Brielle en ons chalet op camping de Grevelingen op Goeree-Overflakkee. Met de beperkingen kunnen we steeds beter omgaan, de 1,5 meter wordt ‘gewoon’, al sluipt gemakzucht er wel in. Bezoek mag langzamerhand wel, maar daar moet wel voorzichtig en doordacht mee omgegaan worden. Het is ook heerlijk om de kleinkinderen weer te ‘snuffelen’. De gevolgen van de corona zijn groot en zullen nog lang merkbaar zijn. Maar ook daar komen we wel overheen. Pinksteren staat voor mij voor een nieuw begin...”

Wim Smit publiceerde zijn dagboek op Facebook en kreeg daarop veel reacties. De redactie van de Mare heeft delen ervan in deze editie opgenomen, omdat ze een tijdsbeeld schetsen van het jaar 2020 en om het in latere jaren nog eens te kunnen herlezen. Veel regels en feiten zullen dan ongetwijfeld vergeten zijn. Met Wim Smit verheugen we ons op betere tijden.

Klaas Schipper, redacteur van de Brielse Mare.

Zwartewaalse houten gaffelaar die zijn Beug uitzeilt.
Gerrit Groenewegen 1789.
Collectie Hannemahuis, Harlingen.

De Prikkevest en de Prikkenbijter

Fré Eggens

Hij moest als eerste opstaan, hij was nog een kind. In zijn witte gezicht vochten een paar grote ogen tegen de slaap. Hij wist nu dat het griezeligste werk van hem verlangd werd. Hij durfde feitelijk niet. Met een ontzettende angst had hij tegen dit ogenblik opgezien... Hij nam er een-tje op. De prik, kronkelig en glad als een aal, woelde in zijn handen. Het moest. Hij greep haar beet, bracht het dier naar de mond en gaf de prik op de kop een dodelijke knauw met zijn hoektanden. Krak, krak hoorde hij. Een straaltje bitter bloed spoot tegen zijn gehemelte. Bah. Hij haalde het dier uit zijn mond. Wijnand pakte het beet, bestudeerde het even en gaf een goedkeurend knikje. En zonder te vragen hoe hij het vond, moest hij doorgaan!

Een citaat uit 'Brood uit het water', door Fenand van den Oever.

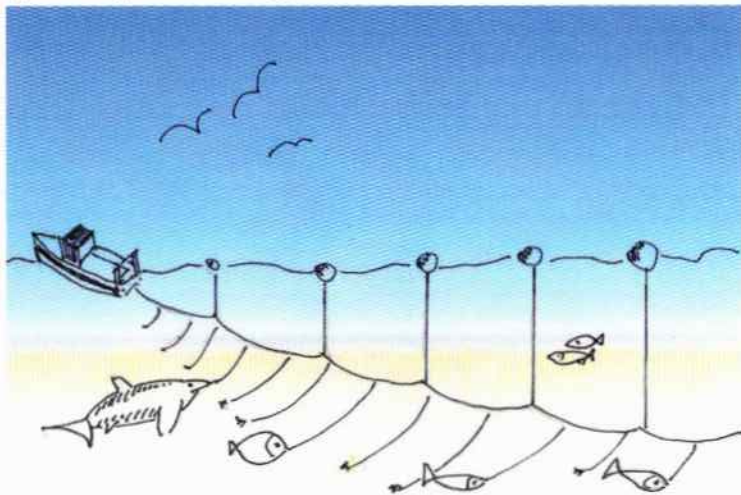
Wanneer we Brielle verlaten langs het poortwachterhuis op het Maarland zien we aan de linkerkant één van de Ravelijnen van onze stadswallen met de naam Ravelijn Prikkevest.

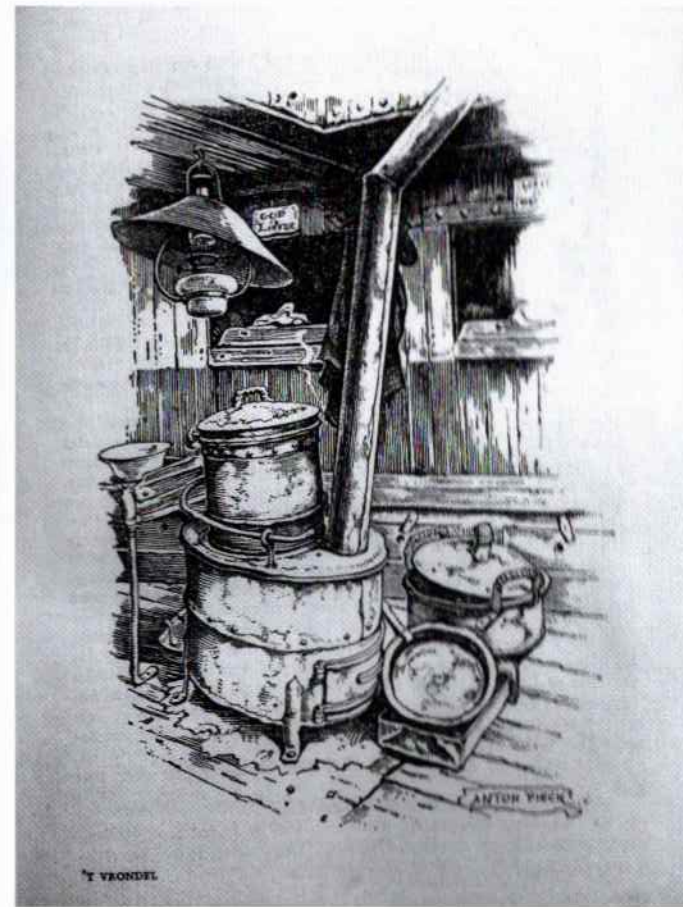
Waar komt die naam vandaan? Wat is de betekenis? Voor velen is het een vraag maar de meesten denken er verder niet bij na.

We gaan terug naar oude tijden toen er nog volop gevestigd werd vanuit Zwartewaal en Den Briel. Maar niet alleen vandaar maar overal vanwaar men viste op kabeljauw zoals Vlaardingen, Maassluis, Middelharnis en Pernis. Om kabeljauw te vangen gebruikte men de vismethode die beug- of hoekwantvisserij wordt genoemd. Beugvisserij is één van de oudst bekende technieken die onder meer op de Noordzee, vooral de Doggersbank, de Hollandse Delta en in de Maasmonding werd uitgeoefend.

Bij deze visserijmethode werd er een lange hoofdlijn uitgezet met daaraan dwarslijnen en haken die voorzien waren van aas. De hoofdlijn van de beug kon enorm lang zijn, soms oplopend tot vele kilometers. Het gehele stelsel van hoofdlijn en zijlijnen bestond dan wel uit meerdere kilometers en honderden haken. Een beug werd altijd tot op de bodem afgezonken. Moderne beugvisserij is laag in energieverbruik en redelijk selectief ten opzichte van andere vismethoden, waardoor de CO₂-uitstoot beperkt is en de brandstofkosten laag. Echter, bij de oudere visserij werd oorspronkelijk alleen gebruik gemaakt van zeilen schepen en speelde CO₂ geen enkele rol.

Beugvisserij leverde over het algemeen een hogere kwaliteit op ten opzichte van vis die gevangen werd met sleepnetten of staande netten. Op de Noordzee wordt nu nauwelijks nog met lijnen gevestigd, behalve in de zeeën rond IJsland en in de wateren bij Noorwegen. De periode van de beugvisserij sloot in veel gevallen aan op het tijdstip waarop de vleetvisserij op haring voor het desbetreffende jaar was beëindigd, dus meestal in de winterperiode. De visreizen in de buurt van IJsland duurden soms wel drie weken, een reis naar de Doggersbanken vergde een dag of twaalf.

Illustratie 't Vrondel'. Logies van de bemanning aan boord van een sloep door Anton Pieck uit het boek 'Brood uit het water', auteur: Fenand van den Oever.

Hoe ging het beugen in z'n werk.

In de vroege morgen rond drie uur werd de beug visklaar gemaakt, om omstreeks zeven uur werd ze in zee uitgezet. Na uren wachten werd de beug aan het eind van de middag binnengehaald. Na het binnenhalen van de beug aan het eind van de middag volgde, na wat te hebben gegeten, een nachtrust die de volgende ochtend om drie uur weer werd afgebroken voor het opnieuw gereed maken van de straks in zee neer te laten beug. Meestal bleef men meer dan één week van huis en waren er dagelijks honderden prikken nodig. Op een reis naar IJsland waren er duizenden prikken nodig. De bemanning van een beugschip of beugsloep sliep gezamenlijk in een zeer beperkte ruimte dat veelal 't Vrondel werd genoemd.

Als aas kwamen verschillende vissoorten en/of visachtigen in aanmerking. Het belangrijkste aas was echter toch wel de prik. De vissersschepen voerden in met water gevulde bakken levende prikken mee. Prikken hebben zuignapjes waarmee ze zich vast kunnen zetten aan de wand van de prikkenbak zou vastzuigen en zo onherroepelijk een voortijdig einde zou vinden. Het jongste bemanningslid, koffiekoker genoemd in Middelharnis en speeljongen in Vlaardingen voerde deze taak uit. Als er voldoende deining was, ging dit vanzelf maar bij kalme zee en zolang het schip in de haven lag, moest de prikkenbijter in de bakken roeren. Het jongste bemanningslid was eigenlijk nog een kind, meestal rond de 12 jaar.

Model van een prikkenbak van een Vlaardingse hoeker op 1/3 van de ware grootte.

Collectie Visserijmuseum, Zwartewaal.

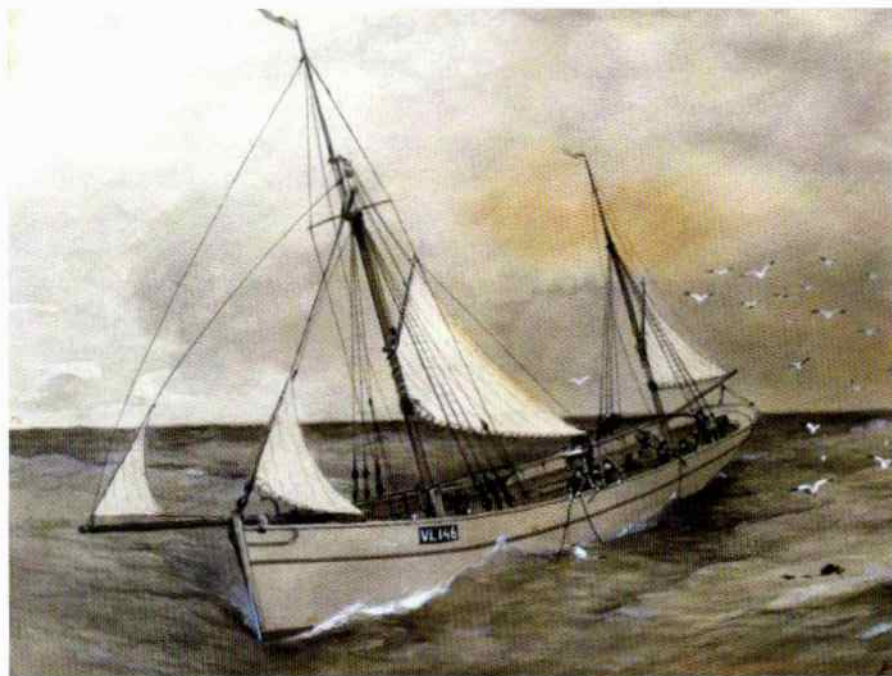
Direct voordat een beug uitgezet zou worden, werd vanuit de prikkenbak het aantal prikken dat nodig was overgezet in een andere bak. Het jongste bemanningslid aan boord, de speeljongen of prikkenbijter, nam stuk voor stuk de levende kronkelende prikken en beet de prik dood. Dit vond plaats door met één van zijn hoektanden vlak achter de kop van de prik een knauw te geven. Meteen daarna werd de prik in stukken gesneden door de schipper en aan de haken geprikt. Het was uitermate belangrijk om zo vers mogelijke aas te gebruiken. Als de prikkenbijter klaar was met zijn onsmakelijke werk kreeg hij enkele vijgen of iets dergelijks om de nare smaak te verdrijven.

*Schipper en prikkenbijter aan het werk.
Illustratie uit Collectie Nationaal Visserijmuseum Oostduinkerke.*

Verder moest de prikkenbijter 's nachts met een lantaarn de anderen bij hun werk bijlichten. Ook was hij onder leiding van de oude-jongen, een jeugdige visser met meer praktijkervaring, betrokken bij het schoonhouden van het dek en de ruimen.

Beugschepen waren aanvankelijk van hout maar in de loop der jaren werden de schepen aanzienlijk groter en van staal gemaakt.

*Stalen sloepschip. De beug wordt binnengehaald.
Gewassen pentekening voorstellende de VL 146 'Voorloper'.
Door P.A. Schipperus. Collectie: Visserij Museum Vlaardingen.*

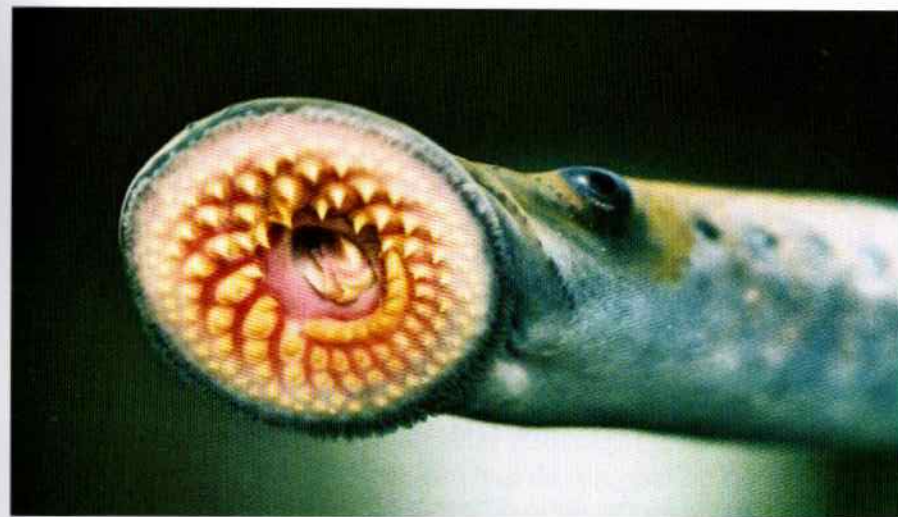
Wat is de rivierprik (*Lampetra fluviatilis*), lamprei of negenooog
Zo op het eerste gezicht lijkt de prik op een aal of paling, maar ze hebben geen kieuwspleten zoals een echte vis. Ze halen adem door de zeven gaten die op een rijtje aan de zijkant van hun kop staan en wanneer

we daar het oog en het neusgat bij optellen dan zien we negenogen. In kookboeken wordt de prik een lamprei genoemd en weer eens anders heeft men het over negenogen.

Prikken zijn zoetwatervissen die tot de

familie der Lampreien behoren. In het voorjaar trekken ze de rivieren op om zich voort te planten. De rivierprik is eigenlijk geen vis maar een rondbek. Het lichaam is cilindervormig en langgerekt. Volwassen rivierprikken hebben zilverkleurige flanken en een ronde mondschijf. Volwassen rivierprikken bereiken een lengte van 30 tot 50 centimeter en hebben vijf tot zeven scherpe tandjes in de mondschijf.

Prikke(n)gaten.

Het was belangrijk voor de beugvisserij om ruim voldoende prikken op het juiste moment beschikbaar te hebben. Oorspronkelijk gingen de vissers zelf de rivieren op om prikken te vangen maar daarmee was men lang niet zeker om voldoende prikken op tijd in voorraad te hebben. De oplossing werd gevonden in het aankopen van prikken zoals onder andere in Woudrichem, Maassluis, Zierikzee en Vlaardingen.

De prikken werden daar tijdelijk bewaard in de zogenaamde prikkengaten. Deze prikkengaten of ook wel prikkenvijver genoemd waren veelal gegraven ondiepten die in open verbinding stonden met open rivierwater waardoor er stroming ontstond. De naam Prikkengat komt nu nog voor als straatnaam of wijk in Middelharnis en Maassluis. In de prikkengaten werden de rivierprikken bewaard in grote rieten manden. Het stromende water kon dan door de manden stromen en de prikken in leven houden.

Advertentie van prikkenhandel J. Struick te Woudrichem, 1896. Uit: *Naamlijst der Nederlandsche Reederijen en Haringschepen (Vlaardingen 1897)*.

In Brielle werd op verzoek van de Zwartewaalse en Brielse beugvisserij in 1645 een deel van de stadsgracht ter hoogte van de Noordpoort uitgebaggerd "tot commoditeit van de prிக்கorven", de huidige Prikkevest. Dit deel van de stadsgracht had voldoende stromend water waardoor de prikken in leven konden blijven.

Het toezicht over de Prikkevest werd uitgevoerd door de Aasgraaf, een functionaris die al werd genoemd in het Rechtboek van Jan Matthijsen (?-1423) en later ook in het alom bekende boekwerk 'Beschrijving van de stad Brielle en den lande Voorn'. De Aasgraaf gaf leiding aan een twaalfal assistenten. Deze hulpen van de Aasgraaf zorgden ervoor dat er voldoende prikken aanwezig waren door zelf op andere plaatsen in het land prikken aan te schaffen. Daarnaast regelden zij de uitgifte van prikken aan beugvisserij. Indien er zich ongeregeldeheden voordeden tussen vissers en aashulpen dan trad de Aasgraaf op als rechter. Om kabeljauw te vangen voeren de Zwartewaalse vissers zelfs tot aan IJsland toe. Zij beoefenden ook de beugvaart met 'levende aa' (prikken), vandaar de uitdrukking: 'vissen voor een prikkie'.

Ende deten Aesgrave kieten die Baitu, ende 't Gherecht: Die welke, Aefgrava
als hy gezworen is, sculdich is te doen enen Eedt, die hem die Rechter in den
steden, ende voirfegghen sal mit opghereeten vingheren, ten Heilighen Briel, en
aldus: Voorn.

*Dat zweer ic, Aesgrave te wesen in der Steden van den Briele, ende Eed des
in den Lande van Voren, ende yghelic, die's gheert, recht te doen van Aafgraafs.
vorschen aze: 'Dat en sal ik laten om gherrebande saken wil. So helpe
mi God, ende alle syn Heiligen. Amen.*

Stukje tekst uit K. van Alkemade, Beschrijving van de stad Briele en den lande van Voorn.

Naast rivierprik bestaat ook beekprik, een kleiner soort en zee-prik, een groter soort. Zee-prik of lamprei wordt in zuidelijke landen zoals, Portugal, Frankrijk en Spanje nog wel gegeten en als een delicatessen gezien.

In het Portugese Penacova wordt er zelfs jaarlijks een festival gehouden genaamd 'Arroz de Lampreia' (rijst met lamprei).

Het gerecht dat er geserveerd wordt, wordt opgediend in een platte lage schaal en ziet er volgens insiders uit als een grote hondendrol in een berg grijsbruine rijst (de kleur komt door het bloed).

De maaltijd gaat altijd vergezeld van een Portugese wijn uit Bairrada.

Rivierprik is in Nederland beschermd maar in het stroomgebied van de Dordogne wordt ze nog veel gevangen en verorberd. De prik smaakt naar vis noch vlees. Rauw is het oneetbaar, taai en modderig. Een gegrilde moot is best smakelijk, het heeft iets weg van tonijn. Gestoomd kan ook, het blijft dan sappig omdat het vet genoeg is.

Eet smakelijk en drink er wel een goede wijn bij!

Bronnen en literatuur:

Streekarchief Voorne-Putten

K. van Alkemade, 'Beschrijving der stad Briele en den lande van Voorn'

H. Aalderink (1911), 'De prik of lamprei'

Nico de Vries, 'Een arm Zeedorpken'

Nico de Vries, 'Prikken, zeepsop en tinnen haringen'

Adriaan Coenen, 'Vischboek'

Visserijmuseum Vlaardingen

Johan Been, 'Brielsche Tafereelen'

Scheepvaartmuseum Rotterdam

Nationaal Visserijmuseum Oostduinkerke

Maritiem Digitaal

Vlaams Instituut voor de Zee

Fenand van den Oever, 'Brood uit het water'

Maarten 't Hart, 'Het psalmenoproer'

Over de auteur: Fré Eggens is redacteur van de Brielse Mare.

Over de Brielse Mare van 2019, nummer 2.

Rectificaties

Op blz. 20 staat in een artikel over het luiden van klokken: “*Ende alle die geheele octave*”. Auteur van het artikel dacht dat dit sloeg op de toonhoogte van de klokken. De heer Felix van Hoorn was zo attent ons erop te wijzen dat het woord “*octave*” in dit verband sloeg op een periode van acht dagen. De klokkenluiders moesten dus bijvoorbeeld niet alleen met Pasen de klokken luiden, maar ook op alle acht dagen ná Pasen.

De foto op blz. 51 is verwisseld met de foto op blz. 52. Dan klopt de tekst wél met de afbeelding.

Torpedisten

In het artikeltje “**Vervagende herinneringen**” (blz. 50 t/m 54) wordt opgeroepen met ideeën te komen om de herinnering aan de torpedisten levend te houden. Daarop heeft niemand gereageerd.

Verheugend is het evenwel om te constateren dat er mensen zijn geweest die simpelweg tot daden zijn overgegaan. Wie de Langestraat uitrijdt, of -loopt kan het niet ontgaan dat er door mevrouw Carla Gevers een grote foto is aangebracht op de muur van een nog overgebleven gebouw van het Korps Torpedisten.

Bravo!!

Het gebouw in kwestie is echter niet de Kazerne “Den Doele”, zoals onder de historische foto staat, maar een gebouw voor de administratie. Alle inzetbare manschappen van het Korps Torpedisten waren in Brielle gelegerd, zo’n 1200 dienstplichtige soldaten. Heel veel te administreren dus.

De kazerne is nog te herkennen in het appartementengebouw aan de Clarissenstraat hierachter. Ze vormen samen met de sloepenloods en een stukje gemetselde kademuur aan de Lijnbaan de enige overblijfselen van de torpedisten uit de periode 1881-1922.

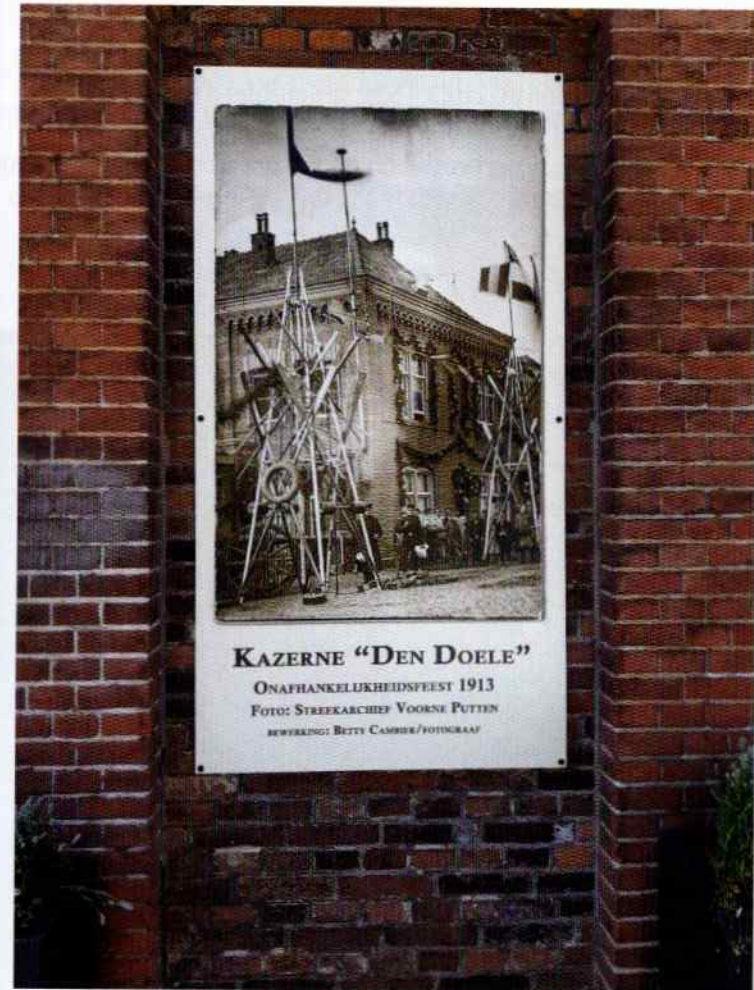

Foto: Leo Arkenbout.

Museumnieuws

Marijke Holtrop

Vanaf oktober is de zaal waarin de Brielse admiraals worden gepresenteerd uitgebreid met een aantal belangrijke kunstvoorwerpen.

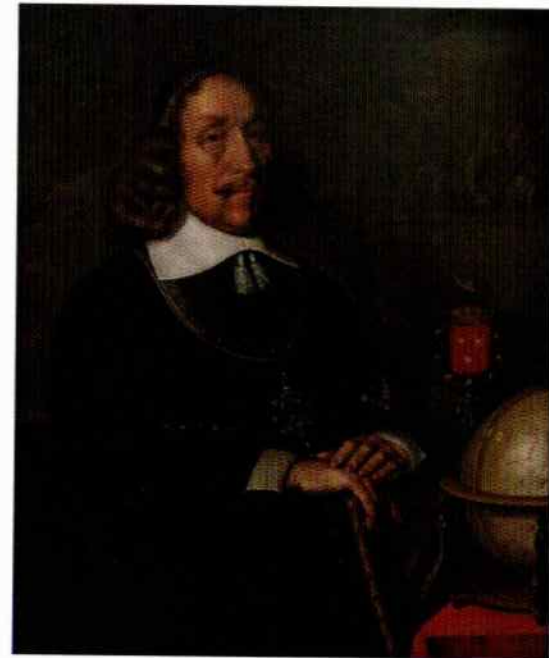
We benoemen eerst het grote familieportret met daarop uitgebeeld de kinderen van Maarten Tromp, circa 1650 geschilderd door Jacob Willemsz Delff II (1619-1661).

Het portret wordt in langdurig bruikleen gegeven door Museum Gouda. Het schilderij moest worden gerestaureerd voordat een presentatie op zaal verantwoord was. De restauratie is financieel mogelijk gemaakt dankzij Historische Vereniging De Brielse Maasmond.

Op het schilderij zijn zeven kinderen van Maarten Tromp uitgebeeld. Dat zijn staand van links naar rechts: Adriaen (1642-1679) Harpert (1627-1691), Cornelis (1629-1691) en Johan (1632-1673). En zittend de dochters Margaretha Martina (1641-1680), Johanna Maria (1644-1717) en Alida (1637-1701).

Alleen Cornelis koos voor een loopbaan op zee en zou in 1679 opperbevelhebber van de Nederlandse vloot worden.

Een tweede langdurig bruikleen is een portret op paneel van Witte de With, circa 1655 geschilderd door Abraham Westervelt (circa 1620 -1692).

Ook dit portret wordt in langdurig bruikleen gegeven, nl. door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Een derde aanwinst die wij willen noemen en tonen op zaal is een gravure met als voorstelling een portret van Maarten Tromp (naar Lievens). Deze prent, 19^e-eeuws en door een anonieme kunstenaar vervaardigd, werd in 2017 aan het museum geschonken.

De vierde aanwinst betreft een aankoop uit 2019: een portretminiatuur met daarop uitgebeeld het portret van Witte de With. De kunstenaar is niet bekend.

Zie ook de september uitgekomen publicatie Dr. Ronald Prud'homme van Reine, *'Brielse admirals in oorlog'*, Brielle 2020.

Over de auteur: Drs. Marijke Holtrop, directeur Historisch Museum Den Briel.

Gevelsteen van basisschool 'De BRIELSE VESTE', een samenwerkingschool tussen de voormalige 'Meester Ewoutschool' en CBS 'Geuzenschip'.

Gevelsteen gemaakt door: Beeldend kunstenaar Willy Groot, Brielle. Foto: Leen van Geest.

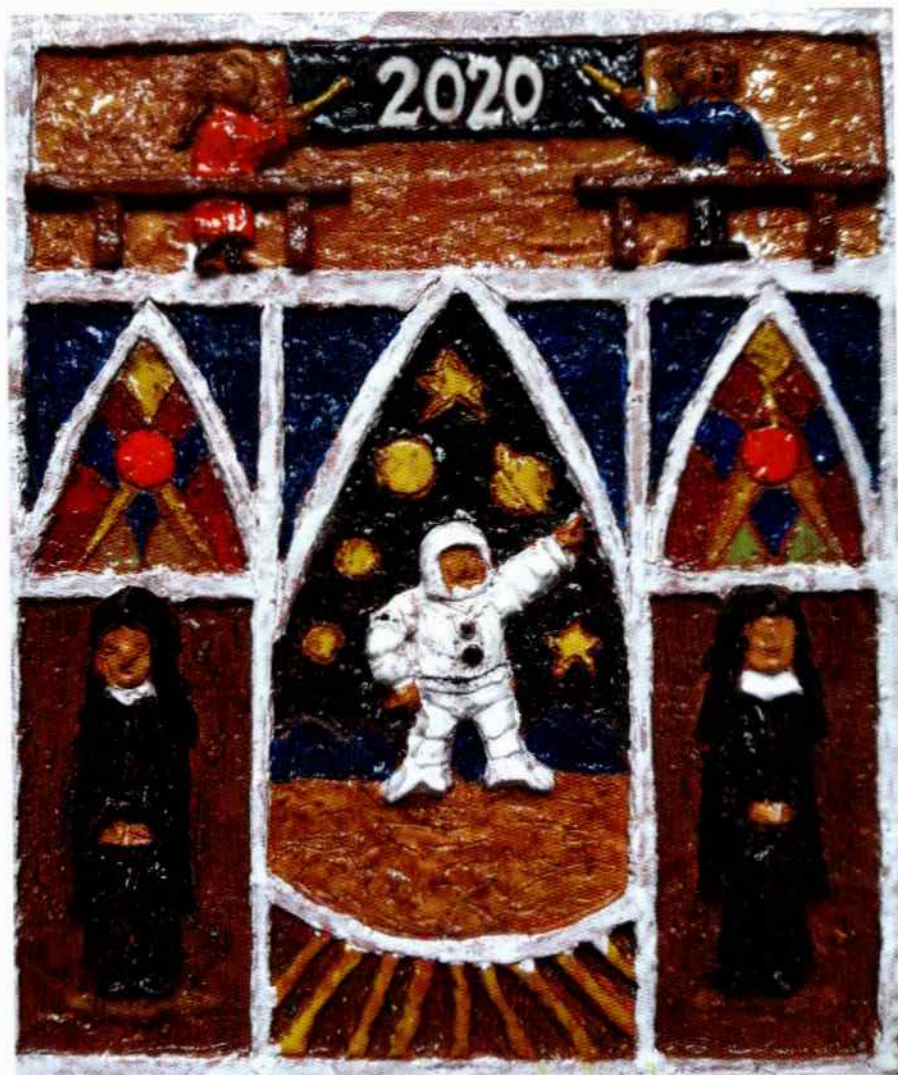

Foto: Leen van Geest.

Beschrijving van de afbeeldingen

Centrale figuur is een ruimtevaarder in zijn ruimtepak. Twee nonnen in habijt flankeren de centrale figuur. Zowel ruimtevaarder als nonnen staan in een gotische ruimte, die associaties oproept met een kerk of met een raket. Bovenaan, in een horizontale strook staan twee leerkrachten, een vrouw en een man. Zij wijzen met een stok naar een schoolbord waarop 2020 staat.

Verklaring van de afbeeldingen

De ruimtevaarder slaat op **Wubbo Ockels** (1946-2014), die tussen 1947 en 1955 in het huis heeft gewoond. Hij ging op 13 oktober 1985 als eerste Nederlander de ruimte in. Hij woonde hier met zijn vader en moeder, zijn oudere zusje en jongere broertje.

De nonnen vertegenwoordigen de vier **Zusters van de Goddelijke Voorzienigheid Sittard**, die van 1972 tot 1974 elk een kamer bewoonden in het huis. Een van de zusters kreeg later als Zuster Clementine een zekere bekendheid in Brielle als levensgezellin en huisgenote van deken Ten have.

De beide leraren staan voor **alle** leerkrachten die in de loop van de tijd in het huis hebben gewoond. Een bekend echtpaar was de heer en mevrouw Slikkerveer. Zij woonden hier van 1960 tot 1971. De heer Slikkerveer was hoofd van de B.L.O. te Brielle.

De gevelsteen is gemaakt voor Leo en Cora Arkenbout die er nu wonen. De steen is gemaakt door Ruud Bergkotte van de Zeeweg Pottenbakkers te Rockanje.

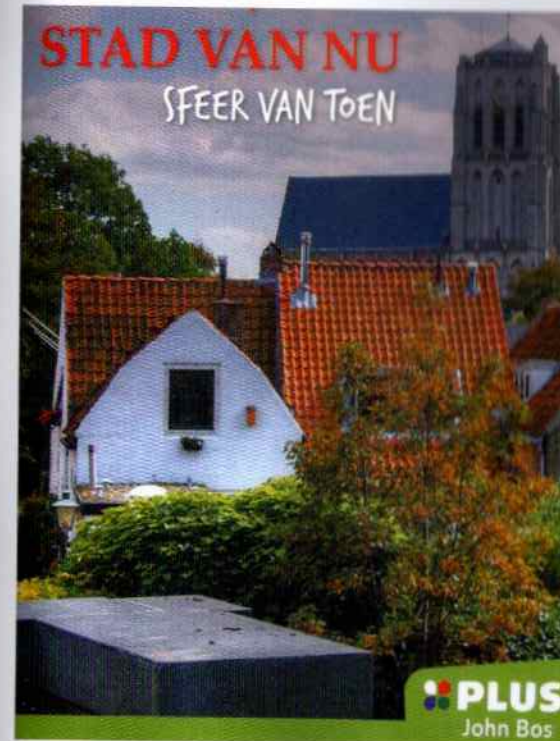
Van de Vereniging

2020 zal ook voor de Historische Vereniging de Brielse Maasmond de geschiedenis ingaan als (1^e ?) coronajaar. Voorgenomen activiteiten moesten worden afgeblazen. Digitaal vergaderen was een schamel alternatief. De plannen voor 2020 stonden na de eerste coronamaatregel van het kabinet al op losse schroeven. Als eerste kon de voorjaarsvergadering met lezing van Bob Benschop over zijn nieuwe boek over de Tweede Wereldoorlog niet doorgaan. Gevolgd door het verenigingsuitje en de deelname aan andere Brielse evenementen. De ledenvergadering in het najaar is inmiddels eveneens afgelast.

Ook het veelbelovende plan van het museum voor presentaties en tentoonstellingen over Tromp en Witte de With viel grotendeels in duigen. Wel is daarvoor al veel werk verzet en zijn interessante resultaten geboekt. Op 1 oktober zouden deze alsnog, op "coronaschaal" worden gepresenteerd, maar ook dit moest worden afgeblazen. Voor de verdere toekomst zal hierbij het van het Gouds Museum in langdurige bruikleen verkregen schilderij van Jacob Willemsz Delff (ca 1650) "De Kinderen van Admiraal Maarten Harpertsz Tromp" worden tentoongesteld. Het schilderij is m.m.v. onze vereniging in oude glorie hersteld.

Gelukkig zal het 'schriftelijk' resultaat van de vereniging dit jaar niet onder de crisis te lijden hebben. In april is een interessante en plezierig leesbare Brielse Mare uitgegeven, als themanummer ter gelegenheid van 75 jaar bevrijding. Deze Mare is ook weer gevuld met mooie artikelen.

In mei is op verzoek van John Bos de inhoud van een plakplaatjesboek opgeleverd. Bij de planning van een reclamecampagne voor de Plus supermarkt was gekozen voor de Brielse historie als onderwerp. Daarbij werd de hulp van onze vereniging ingeroepen. Na akkoord van het bestuur heeft een achttal leden zich ingezet om 32 thema's in te vullen

met voor elk een achtergrondplaat met tekst en in totaal 392 plaatjes.

Van het boek zijn 2000 exemplaren uitgegeven. Die zijn door jong en oud van plaatjes voorzien. Het gaf velen een leuk moment tijdens de corona lockdown. De reacties waren enthousiast over de uitgebreide informatie over de Brielse historie. Veel buurtgenoten hebben elkaar ook op deze manier gevonden.

Ten slotte is een nieuwe Mare Special in de maak. De presentatie hiervan zal vanwege de COVID-19 maatregelen worden doorgeschoven naar volgend jaar.

Ik wens u allen een goede gezondheid toe en hoop dat we elkaar spoedig weer kunnen treffen.

Dick Verbeek, voorzitter.

Boekrecensie

Wolga - Tataren op Voorne

In het jaar waarin we herdenken dat we 75 jaar geleden zijn bevrijd, past het om op deze plaats een paar woorden te wijden aan een boekje dat in februari dit jaar is verschenen over de **Wolga-Tataren op Voorne**.

Schrijfster **Nadet Somers** gaat de 'carrière' na van Leo (Zaripov) Lunny, een van de Wolga-Tataren, die in 1943 op Voorne werden gelegerd. Ze doet dat in zestien korte hoofdstukken en in een bijzonder levendige stijl. Dit moet echt benadrukt worden: het boek leest heel gemakkelijk, maar is beslist niet oppervlakkig.

Schrijfster weet een goede balans te vinden tussen feiten en impressies, tussen formele geschiedenis en persoonlijke getuigenissen. Zo komt het bijzondere levensverhaal van de hoofdpersoon heel dichtbij.

Lezers van de *Brielse Mare* kan ik dit boekje zonder terughoudendheid aanbevelen. Zelfs als u niet bijzonder geïnteresseerd bent in de Tweede Wereldoorlog, beleeft u de uiterst opmerkelijke lotgevallen, de lenigheid van geest en de drang tot overleven van een mens van vlees en bloed, iemand die onze sympathie en bewondering verdient.

Opmerkelijk is ook de weg die Nadet Somers is gegaan om dit verhaal te schrijven. Vriend en vijand heeft ze opgezocht om tot een zo eerlijk mogelijke weergave te komen van een stuk historie, dat ons voorlopig nog niet zal loslaten.

Verder is het mooi dat deze uitgave is mogelijk gemaakt door de *Stichting Vrienden van het Streekarchief Voorne-Putten*. Deze stichting is in de plaats gekomen van de *Stichting Streekhistorie Voorne-Putten en Rozenburg*, die ons al zoveel interessante uitgaven heeft opgeleverd. Gelukkig is er met de *Wolga-Tataren op Voorne* nu een tweede publicatie uitgebracht in de *Eilandenreeks*. Laten we hopen dat er nog vele zullen volgen.

Wolga-Tataren op Voorne telt 71 pagina's en heeft vele foto's. Het is compleet gemaakt met twee kaarten, voetnoten en een literatuuropgave. Het kost nog geen € 10.

Over de auteur: Leo Arkenbout is redacteur van de *Brielse Mare*.

Auteursinstructies, advertentietarieven en adressen

Auteursinstructies:

Historische artikelen over Brielle en de streek zijn welkom. Gewenste omvang: 1500 tot 2500 woorden. Aanbevolen wordt vooroverleg te plegen met hoofdredacteur Klaas Schipper, te bereiken onder: k.j.schipper@hetnet.nl of telefoon: (0181) 413981.

De redactie behoudt zich het recht voor, in overleg met de auteur, artikelen in te korten of te wijzigen.

Advertentietarief:

Een pagina per jaar (twee edities): € 90,-

Copyright:

Overname van artikelen uitsluitend met bronvermelding en na verkregen toestemming van de redactie.

Belangrijke telefoonnummers:

Meldpunt Monumentenzorg: tijdens kantooruren: (0181) 471111 (gemeente Brielle; mevrouw Angelique van Oers)

Meldpunt 'Cultureel Erfgoed': tijdens kantooruren van dinsdag t/m vrijdag: (0181) 475475 (Hist. Museum Den Briel).

Streekarchief VP: 0181-419 999. Openingstijden: di - vr 9 - 16 uur.

Internetadressen:

Historisch Museum Den Briel:	www.historischmuseumdenbriel.nl
Cultuurweb Brielle:	www.cultuurwebbrielle.nl
Musea in Nederland:	www.museumserver.nl
Gemeente Brielle:	www.brielle.nl
Streekarchief VP:	www.streekarchiefvp.nl

Historische Vereniging De Brielse Maasmond:
www.debrielsemaasmond.nl